

Арич М.І., Левон М.М. Роль та перспективи ратифікації в Україні Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи щодо використання генетичної інформації для цілей страхування / М.І. Арич, М.М. Левон // Фінансові інструменти сталого розвитку економіки : матер. 5-ої міжнар. наук.-практ. конференції (Чернівці, 27 квітня 2023 р.). – Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. – С.289-292. ISBN 978-966-423-787-8

УДК 368:[608.1:575:612.6.05

Арич М.І.

к.е.н., доцент, заст. Директора Навчально-наукового інституту економіки і управління
Національний університет харчових технологій

Левон М.М.

к.мед.н., доцент
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

РОЛЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РАТИФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ РЕКОМЕНДАЦІЙ КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ РАДИ ЄВРОПИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ЦІЛЕЙ СТРАХУВАННЯ

Сучасне нормативно-правове забезпечення в Україні щодо регулювання використання генетичної інформації (у тому числі результатів генетичних аналізів) для цілей страхування (оцінка ймовірності настання ризиків пов'язаних із життям та здоров'ям застрахованих) залишає бажати кращого, адже специфічного законодавства наразі немає [1]. Натомість результати досліджень описаних у роботі [2] констатують, що наразі компанії страхування життя мають можливість збирати генетичну інформацію про майбутніх власників полісів страхування, а також враховувати її, наприклад, для оцінки вартості страхового продукту і визначення інших умов страхування. Тобто, на страховому ринку України сформувалися абсолютно вільні і майже нічим не обмежені можливості для страхових компаній щодо застосування генетичної інформації для цілей страхування. Звичайно, така ситуація має як переваги (наприклад, підвищення ефективності оцінки страхових ризиків), так і недоліки (генетична дискримінація) [3-4]. Тому, вважаємо, що компромісним виходом із даної ситуації ратифікацію Україною Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи

CR/Rec (2016)8 щодо обробки особистих даних стану здоров'я людини для цілей страхування, включаючи дані результатів генетичних досліджень (далі – Рекомендації) [5].

Ратифікація Рекомендацій дозволить суттєво визначити правила гри на ринку щодо відповідності затребуваної генетичної інформації страховому покриттю та ризиками, які планується застрахувати. Так, у документі [5] визначено наступні принципи/правила використання медичних даних людини (у тому числі генетичної інформації в цілому, а також результатів генетичних досліджень зокрема) для цілей страхування [5]:

1. Страхові компанії повинні обґрунтувати необхідність застосування даних про стан здоров'я страхувальника.

2. Особисті дані про стан здоров'я людини повинні використовуватися з метою страхування тільки відповідно до наступних умов:

а) мета обробки даних та їх відповідність (релевантність) є чітко визначені та обґрунтовані;

б) якість і достовірність даних відповідають загальноприйнятим науковим і клінічним стандартам;

с) дані, що отримані в результаті прогностичного обстеження, мають високу безсумнівну прогностичну цінність;

д) обробка даних є достовірно обґрунтована відповідно до принципу пропорційності у відношенні до суті та важливості ризиків, які оцінюються.

3. Особисті дані про стан здоров'я членів сім'ї застрахованої особи не повинні застосовуватися для цілей страхування, якщо інше не дозволено законодавством.

4. Обробка з метою страхування особистих даних про стан здоров'я отриманих із публічних джерел (наприклад, із соціальних мереж чи інтернету) не може бути дозволеною для оцінки страхових ризиків чи визначення розміру страхових премій.

5. Обробка з метою страхування особистих даних про стан здоров'я отриманих в результаті проведення наукового дослідження не може бути дозволеною.

6. Питання, які задає страховик, повинні бути чіткими, зрозумілими, прямими, об'єктивними та точними. Страховики повинні забезпечити легкий доступ до контактної особи, яка має необхідну компетенцію та досвід для вирішення будь-яких труднощів із розумінням документів що використовуються для збору персональних даних про стан здоров'я.

7. Страховики не повинні вимагати генетичні аналізи для цілей страхування. У відповідності по положень викладених у статті 12 Конвенції про права людини та біомедицину [6], прогностичні генетичні аналізи не можуть здійснюватися з метою страхування. Тут варто відмітити, що дана Конвенція також все ще не є ратифікована Україною [7].

8. Існуючі прогностичні дані, отримані в результаті генетичних аналізів, не повинні оброблятися для цілей страхування, якщо це спеціально не дозволено законом.

9. Отримані раніше (існуючі) дані генетичного тестування членів сім'ї застрахованого не повинні використовуватися з метою страхування.

Таким чином, вважаємо, що ратифікація Україною Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи CR/Rec (2016)8 щодо обробки особистих даних стану здоров'я людини для цілей страхування, включаючи дані результатів генетичних досліджень є необхідним та навіть невід'ємним елементом вдосконалення регулювання страхового ринку в Україні. Ратифікація дозволить, по-перше, встановити чіткий взаємозв'язок між генетичною інформацією, яку страхові компанії хочуть отримати від майбутніх власників полісів страхування, та рівнем ризику і об'ємом страхового покриття відповідно до договору страхування, що укладається; а також, по-друге, суттєво знизити ризик генетичної дискримінації застрахованих, адже тепер отримання та використання генетичної інформації буду детально регламентовано, що унеможливить вільне застосування цих даних для оцінки страхових ризиків та зміни умов договорів страхування.

Список використаних джерел:

1. Каленюк Я.О., Арич М.І., Левон М.М. Нормативно-правове забезпечення захисту від ризиків генетичної дискримінації на страховому ринку України // Аспекти сталого розвитку економіки в умовах структурних змін: матеріали XVII Всеукр. студ. on-line наукової конф., м. Чернівці, 19 квітня 2022 р. – С. 111-113.
2. Arych, M.; Joly, Y. Genetic Discrimination in Access to Life Insurance: Does Ukrainian Legislation Offer Sufficient Protection against the Adverse Consequences of the Genetic Revolution to Insurance Applicants? *Laws* 2022, 11, 2.
3. Арич М.І., Каленюк Я.О., Левон М.М. Переваги та недоліки використання генетичних досліджень у страхуванні // *Наукові праці НУХТ*. – 2021. – Том 27, №6. – С. 43-54.
4. Joly, Y., Huerne, K., Arych, M., Bombard, Y., De Paor, A., Dove, E. S., Granados Moreno, P., Ho, C., Ho, C. H., Van Hoyweghen, I., Kim, H., Lebret, A., Minssen, T., Ó Cathaoir, K., Prince, A., Nair, A., Otlowski, M., Pepper, M. S., Sladek, R., Song, L., ... Genetic Discrimination Observatory (GDO) (2021). The Genetic Discrimination Observatory: confronting novel issues in genetic discrimination. *Trends in genetics : TIG*, 37(11), 951–954.
5. Council of Europe. (2016) Recommendation CM/Rec(2016)8 of the Committee of Ministers to the Member States on the Processing of Personal Health-Related Data for Insurance Purposes, Including Data Resulting from Genetic Tests. <https://www.quotidianosanita.it/allegati/allegato2027308.pdf>.
6. Oviedo Convention. 1997. Convention for the protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with Regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine. <https://rm.coe.int/168007cf98>.
7. Chart of signatures and ratifications of Treaty 164: Convention for the protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine. https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/164/signatures?p_auth=D5ucYbwR.